

KOLEKCJA JUDAIKÓW WE LWOWIE

OD KOŃCA XIX DO POCZĄTKU XXI WIEKU

Lidia Wociór

Jednym z ośrodków sztuki kolekcjonerskiej końca XIX i 1 poł. XX w. był Lwów. Wraz z postępującym ruchem emancypacji i akulturacji Żydów zaczęło pod koniec XIX w. rozwijać się prywatne kolekcjonerstwo i powstały pierwsze instytucje muzealne, poświęcające uwagę judaikom i wydzielające je spośród zbieranych do tej pory eksponatów. Razem z postępującą świadomością dziedzictwa narodowego wśród warstwy inteligencji społeczeństwa żydowskiego działania zmierzające do ochrony i zachowania judaików wychodziły także z kręgów ukraińskich i polskich. Były to inicjatywy państwowe i obywatelskie, które realizowały się poprzez zbieranie wszelkich przedmiotów powiązanych z kulturą żydowską.

Pierwsza kolekcja judaików wchodząca w skład zbiorów muzealnych zaczęła się formować w założonym w 1874 r. Muzeum Przemysłu Artystycznego. W 1895 r. do dotychczasowych zbiorów muzealnych trafiły dwa drewniane stoliki do modlitwy z końca XVII i pocz. XVIII w. z drewnianej synagogi ze wsi Jabłonów nad Tysą¹. Niedługo po tym kolekcję wzbogaciły świeczniki metalowe używane do szabatu, a w latach 1903–1904, dzięki darowi prof. Juliana Zachariewicza z jego prywatnej kolekcji, muzeum otrzymało 200 tradycyjnych wycinanek z końca XIX wieku².

Następną placówką państwową, która zbierała judaika we Lwowie, było założone w 1895 r. Muzeum Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczeni³. W ciągu lat 1910–1930 muzeum to zgromadziło zbiory sztuki żydowskiej przeważnie o charakterze etnograficznym: z drewna, ciasta i fajansu⁴. Także dwa inne muzea – Muzeum Historyczne miasta Lwowa i Narodowe Muzeum im. Jana III Sobieskiego – gromadziły przedmioty żydowskiego kultu religijnego i działalności artystycznej. Sama organizacja religijna, jaką była Gmina Żydowska, założyła w 1901 r. bibliotekę; koszt tego przedsięwzięcia pokryli przedstawiciele gminy Samuel Gorowic oraz lwowski historyk i filolog Salomon Buber⁵. W 1920 r. biblioteka liczyła około 19 000 tomów napisanych po hebrajsku, jidysz, polsku i niemiecku⁶.

Do grupy najważniejszych inicjatyw prywatnych należały starania lwowskiego numizmatyka i kolekcjonera Maksymiliana Goldsteina, który jako członek Gminy Żydowskiej na posiedzeniu Kahału 28 stycznia 1910 r. zaproponował stworzenie pierwszego w regionie Muzeum Żydowskiego⁷; podobne muzea religijne we Lwowie posiadali już Polacy i Ukraińcy. Idea Goldsteina spotkała się z przychylnością gminy, która jednak nie wspomogła działań kolekcjonera żadnymi konkretnymi postanowieniami⁸. Plan założenia muzeum sztuki żydowskiej doczekał się realizacji dopiero kilkadziesiąt lat później. W tym samym, 1910 r. M. Goldstein wraz z młodym artystą Joachimem Kahane założyli Koło Miłośników Sztuki Żydowskiej, które, wyła-

czając lata I wojny światowej, przetrwało do 1925 roku. Organizowało ono wystawy znanych artystów żydowskich, wykłady, lekcje malarstwa i rysunku, itp. W 1925 r. z inicjatywy Józefa Awina powstał Komitet Ochrony Zabytków Sztuki Żydowskiej, na czele którego stanął prawnik i profesor uniwersytetu Maurycy Allerhand. W skład komitetu weszli rabin Levi Frojnd i uczonek Wiktor Chajes. Konsultantem do spraw grafiki i książki żydowskiej został Marek Reichensztein, odpowiedzialnymi za prace restauracyjne byli Józef Awin i Bernard Teitelbaum, za kontakt z zarządem synagog – Abraham Alter i Józef Korkeš, za podtrzymywanie kontaktów z młodzieżą szkolną odpowiadali Cecylia Kljafent i prof. Abraham Erlich, a Leopold Rajs – architekt, Zygmunt Szperber, Artur Sztal i Józef Fisz opiekowali się zabytkami architektonicznymi⁹.

W ciągu lat 1925–1927 pracownicy komitetu zinwentaryzowali i udokumentowali 292 przedmioty z dziewięciu lwowskich i dziesięciu znajdujących się w pobliżu synagog, a także odrestaurowali 532 nagrobki¹⁰. Materiały uzyskane z inwentaryzacji stały się podstawą zbiorów artystycznych komitetu. W 1928 r. zorganizowana została wystawa „Książki hebrajskiej i zabytków sztuki żydowskiej”. Pokazane eksponaty podzielono na dwie grupy. W skład pierwszej, przygotowanej dzięki wsparciu biblioteki Gminy Żydowskiej, wchodziło 131 eksponatów, przeważnie najcenniejszych, z których większość wydana była we Lwowie i najprawdopodobniej stanowiła własność biblioteki. Druga grupa obiektów składała się przeważnie z udokumentowanej pracy Komitetu Ochrony Zabytków Sztuki Żydowskiej. Były to fotografie, akwarele, rysunki itp., ale w tej grupie znalazły się także przedmioty kultury materialnej, jak: atary, jarmużki, świeczniki, pasy modlitewne, ketuby i inne, należące do prywatnych kolekcjonerów lwowskich, w tym do M. Goldsteina i M. Reichenszteina¹¹.

W 1925 r. powstało, również we Lwowie, Żydowskie Koło Artystyczno-Literackie, które w 1928 r. zmieniło nazwę na Żydowskie Towarzystwo Literacko-Artystyczne¹². W latach 1925–1928 zajmowało się ono organizowaniem zbiorowych i indywidualnych wystaw artystów lwowskich pochodzenia żydowskiego, ale także aktywizowało kolekcjonerów, w tym oprócz wspomnianego M. Goldsteina i M. Reichenszteina, Stanisława, Jana i Natana Lebenszteintów, Michała Toepfera, Karola Katza, Emila Cholzagera, Sewerynę Hetzl, Ludwika Fejgla, Julię i Rudolfa Menkikich, Eugeniusza Rajtera, Juliusza Rejnera i wielu innych¹³.

W 1933 r. w Muzeum Przemysłu Artystycznego we Lwowie zorganizowana została Wielka Wystawa Żydowskiego Przemysłu Artystycznego, a w roku następnym uwieńczona została sukcesem starania M. Goldsteina o stworzenie Muzeum Żydowskiego¹⁴. Na posiedzeniu Kahału 26 lutego 1933 r.,

w którym uczestniczyli również członkowie Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Żydowskiego, powstało Kuratorium Muzeum, na czele którego stanął przewodniczący Towarzystwa i jednocześnie Zarządu Gminy, rabin, dr L. Frojnd¹⁵. Aktywna działalność Kuratoriumu Muzeum, wspierana przez przewodniczącego Gminy Wyznaniowej Żydowskiej Wiktora Chajesa, przyczyniła się do formalnego zatwierdzenia powstania muzeum na wiosnę 1934 r. i jego uroczystego otwarcia 17 maja tegoż samego roku¹⁶. Na jego czele stanął lwowski artysta, historyk sztuki, krytyk artystyczny i kolekcjoner Ludwik Lille.

Zbiory muzeum formowały się powoli. Obejmowały głównie tkaniny z XVIII–XIX w.¹⁷, rytualne srebra synagogalne, przekazane przez zarządy synagog lwowskich w depozyt czy zakupione przez Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Żydowskiego we Lwowie, ale także obiekty związane z życiem codziennym Żydów galicyjskich, najczęściej darowane lub zdeponowane przez osoby prywatne¹⁸. Największy depozyt judaików należał do dr. Marka Reichenszteina i składał się głównie z iluminowanych, włoskich kontraktów ślubnych (ketub), pochodzących z lat 1695–1885¹⁹. W 1942 r. kolekcję zasilila znaczna część prywatnych zbiorów samego pomysłodawcy muzeum – M. Goldsteina, który oddał zbiory w depozyt, będąc zmuszonym wraz z żoną i młodszą córką opuścić swoje mieszkanie przy ul. Nowy Świat 15 i przenieść się do getta. Do tego czasu mieszkanie kolekcjonera miało status muzeum i to w nim do czasów okupacji niemieckiej i wysiedlenia do getta były przechowywane zbiory. Kolekcja miała przede wszystkim charakter etnograficzny, ale należały do niej także przedmioty tradycyjnego rzemiosła artystycznego i żydowskiej kultury materialnej Galicji. Znajdowały się w niej naczółki perłowe, atary, jar-mułki, biżuteria, sygnety, dzieła z zakresu metaloplastyki, naczynia służące celom rytualnym, lampki chanukowe, puszkę na wonne korzenie, rozmaite druki i rękopisy, rzadkie dzieła hebrajskie i żydowskie, portrety, karykatury, kalendarze, wycinanki, ekslibrisy, plakaty, pamiątki z czasów wojny itd.²⁰ Były także zbiory numizmatyczne, fototeka, materiały archiwalne, pocztówki, afisze, grafika przemysłowa małych form (etykiety, talony, bilety)²¹. W muzeum eksponowano wyroby codziennego użytku: przedmioty fajansowe z Lubyca Królewskiej, tkaniny („wybijki”) dekorowane przez mistrzów żydowskich z 56 centrów, wycinanki (rejzele) ze zwykłego papieru. Muzeum kontynuowało także podejmowane wcześniej wysiłki opieki nad cmentarzami żydowskimi w wielu miasteczkach regionu²². Posiadało dosyć duży zbiór malarstwa, który w większości składał się z portretów znanych członków gminy żydowskiej, stworzonych w przybliżeniu od poł. XIX w. do lat 30. XX wieku²³. Poczynając od jesieni 1939 r., muzealne i prywatne kolekcje judaików we Lwowie zmieniały swój status, co wpłynęło na ich liczebność i stan. Już na przełomie września i października 1939 r. zawieszona została działalność Muzeum Wyznaniowej Gminy Żydowskiej, a na początku 1940 r. odbyła się jego likwidacja, co doprowadziło do przekazania zbiorów do Miejskiego Muzeum Przemysłu Artystycznego. Obrazy z kolekcji pod pretekstem braku sprofilowania zostały przeniesione w 1949 r. do Obwodowej Galerii Malarstwa (obecnie Lwowska Galeria Sztuki).

W 1940 r. odbyła się totalna nacjonalizacja największych, prywatnych zbiorów lwowskich, jednak nie spotkało to wszystkich kolekcji. Najprawdopodobniej wywieziono ze Lwowa zbiór grafiki Marka Reichenszteina i malarstwo Karola Katza²⁴. Maksymilian Goldstein już podczas okupacji niemieckiej, starając się uratować swoją kolekcję, w lipcu 1940 r. oddał ją w depozyt Muzeum Przemysłu Artystycznego²⁵.

W wyniku nacjonalizacji i rozczłonkowania prywatnych zbiorów podczas II wojny światowej, licznych przekazów, rozdzielania zbiorów muzealnych w pierwszych latach powojennych i w okresie 1960–1980, a także ostatnich inicjatyw ostatecznie uformowało się we Lwowie kilka kolekcji judaików – w Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego (jest tu największy zbiór kolekcji Maksymiliana Goldsteina), w Lwowskim Muzeum Historycznym, Lwowskim Muzeum Historii Religii, w Lwowskiej Galerii Obrazów, w Nauko-

wym Centrum Judaików i Sztuki Żydowskiej im. F. Petriakowej i nieznaną liczbą eksponatów w posiadaniu osób prywatnych, a pochodząca z przedwojennych, lwowskich zbiorów judaików.

Jak podaje Halina Głęboka, bardzo duży zbiór judaików, prawdopodobnie największy, znajduje się w Lwowskiej Galerii Obrazów, która nigdy w sposób świadomy nie kompletowała judaików. Obecna kolekcja artystyczna o tematyce żydowskiej formowała się w ciągu stu lat i składa się z ponad trzech tysięcy dzieł malarskich, grafiki, rzeźby, sztuki użytkowej. Zbiór ten różni się od innych kolekcji judaików m.in. tym, że większą jego część stanowią dzieła sztuk pięknych, a tylko niewielką – przedmioty o charakterze religijno-obrzedowym²⁶. Część główna, należąca niegdyś do lwowskiej artystki i kolekcjonerki Jarosławy Muzyki²⁷, składa się z kilku różnorodnych podgrup: a) około trzydziestu przedmiotów obrzędowo-kulturowych, b) kolekcji „wybijek” (około 250 wzorów), obrazującej jedną z przewodnich dziedzin rzemiosła artystycznego Żydów galicyjskich – wyrób wzorzystych tkanin, c) prac graficznych samej artystki o tematyce związanej z żydostwem, około dwudziestu rysunków Ludwika Lille i oddzielnych prac (w tym z serii „Getto”) lwowskiego grafika Leopolda Lewickiego.

Z kolei kolekcja judaików w Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie składa się z: a) grupy judaików z Miejskiego Muzeum Przemysłu Artystycznego; b) niepełnej kolekcji ze zbiorów Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we Lwowie (w 1949 r. obrazy przekazano do Lwowskiej Obwodowej Galerii Malarstwa); c) niepełnej kolekcji M. Goldsteina (utracono część grafiki, pojedyncze prace malarskie znajdują się w Lwowskiej Galerii Sztuki, numizmatyka w Lwowskim Muzeum Historycznym, część archiwaliów, zdjęć w Centrum Petriakowej i nie można wykluczyć, że pewna część u prywatnych kolekcjonerów); d) niewielkiej grupy judaików z Muzeum Etnograficznego Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczeni we Lwowie, które w 1951 r. połączyło się z Miejskim Muzeum Przemysłu Artystycznego, tworząc Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego; e) obiektów zgromadzonych w latach 50.–70. XX w. przez uczonego ukraińską i historyka sztuki Pawła Żołtowskiego²⁸.

Następna kolekcja judaików w obecnym Lwowskim Muzeum Historycznym została utworzona w wyniku połączenia w 1940 r. zbiorów proveniencji żydowskiej z Muzeum Historycznego Miasta Lwowa oraz z Narodowego Muzeum im. Jana III Sobieskiego i obecnie składa się z: a) przedmiotów o charakterze kultowym, b) obrazów i dzieł graficznych, powiązanych z tematyką żydowską²⁹.

Lwowskie Muzeum Historii Religii, utworzone w 1973 r., gromadzi w swoich zbiorach judaika, które obejmują: a) przedmioty religijno-obrzedowe, b) około czterystu wzorów i fragmentów *Tory* z synagog Galicji Wschodniej, c) obrazy i dzieła graficzne o tematyce żydowskiej³⁰. Jest to także jedyne muzeum we Lwowie, które posiada przedmioty o proveniencji żydowskiej w stałej ekspozycji.

Ostatnią instytucją przechowującą judaika jest Naukowe Centrum Judaików i Sztuki Żydowskiej im. F. Petriakowej, stworzone w 2003 r. i działające przy Wyznaniowej Gminie Żydowskiej we Lwowie. Centrum ma status muzeum i składa się z prywatnych obiektów należących do historyka sztuki Fainy Petriakowej. Jest to biblioteka uczonej, z wieloma pozycjami wielojęzycznymi o tematyce żydowskiej, kilka przedmiotów kultowych, ale także archiwalia dotyczące M. Goldsteina i jego rodziny oraz wchodzące w skład jego kolekcji zdjęcia cmentarzy żydowskich, fotografie i druki ulotne.

We Lwowie znajduje się wiele eksponatów proveniencji żydowskiej czy związanych z tematyką żydowską, jednak nie doczekały się one wyczerpującego opracowania. Duże utrudnienie stanowi fakt podzielenia wielu kolekcji i rozmieszczenia ich w różnych muzeach lwowskich, obecnie bez możliwości wskazania źródła, skąd pochodzą.

Przypisy

¹ F. Petriakowa, *Єврейське музейництво східної Галичини XX століття, „Галицька брама”, (Jewrejs'ke muzejnictwo schidnoji Halyczyny XX stolittia, „Halyc'ka brama”) 1997, N 10-11 (34-35), s. 18. Były to pierwsze eksponaty sztuki żydowskiej w Muzeum Przemysłu Artystycznego we Lwowie, które w swoich zbiorach posiadało europejskie i wschodnie wyroby metalowe i ceramiczne, gobeliny flamandzkie, przedmioty kultu, broń i okazy sztuki ludowej. Patrz: *Kolekcja judaiców w Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie/The Collection of Judaica in the Museum of Ethnography and Artistic Crafts in Lviv*, w: *Skarby dziedzictwa galicyjskich Żydów: Judaica z Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego we Lwowie/Treasures of The Galician Jewish Heritage: Jewish Collection from the Museum of Ethnography and Artistic Crafts in Lvov*, red. E. Duda, A. Jodłowicz, F. Petriakowa, Muzeum Historyczne m. Krakowa, Kraków 1993, s. 7.*

² I. Horbań, *Осередки зберігання культурної спадщини єврейського народу у Львові: історія та сучасний стан*, w: *Євреї у Любліні – Євреї у Львові. Місяця – Пам'ять – Сучасність, (Oseredky zberihannia kul'turnoji spadszczyny jewrejs'kocho narodu u Lwovi: istorija ta suczasnij stan*, w: *Jewreji u Lublini – Jewreji u Lwovi. Miscia - Pamjat' - Suczasnist' - Suczasnist')*, red. J. Zentar, S. J. Żurek, Lublin 2006, s. 46.

³ R. Czmelyk, *Роль музеїв у відродженні знищеного світу євреїв у Львові*, w: *Євреї у Любліні, Ibidem – Євреї у Львові Місяця – Пам'ять – Сучасність, (Rol' muzejiv u vidrodzenni znyščenocho switu u Lwovi*, w: *Jewreji u Lwovi. Miscia - Pamjat' - Suczasnist')*, red. J. Zentar, S. J. Żurek, Lublin 2006, s. 101. W innej publikacji: *Kolekcja judaiców w Muzeum Etnografii i Przemysłu...*, s. 7, jako datę założenia Muzeum Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczenki podaje się 1892 r., natomiast jako datę jego otwarcia 1921.

⁴ Priorytetem Muzeum Towarzystwa Naukowego im. T. Szewczenki było zbieranie zabytków sztuki ukraińskiej. Do 1939 r. należały do niego okazy ceramiki, hafty i ubiory ludowe, huculskie i ukraińskie wyroby z drewna i metalu, zabytki cerkiewne, a także około 3000 pisanek wielkanocnych z całej Małopolski Wschodniej i Bukowiny. Patrz: *Kolekcja judaiców w Muzeum Etnografii i Przemysłu...*, s. 7.

⁵ I. Horbań, *Осередки...*, s. 47.

⁶ H. Głębicka, *Юдаїка. З історії приватного та музейного колекціонування у Львові*, w: *Образи зниклого світу: Євреї Східної Галичини (середина XIX ст. – перша третина XX ст.). Каталог виставки, (Judaika. Z istoriji prywatnoho ta muzejnoho kolekcionuwannia u Lwovi*, w: *Образи зниклого світу: Jewreji Schidnoji Halyczyny (sere-dyna XIX st. – persza tretyna XX st.). Katalog wystawki, Львів, Центр Європи*, 2003, s. 15. Biblioteka najprawdopodobniej została zamknięta w 1940 r., w tym samym roku co Muzeum Gminy Żydowskiej we Lwowie.

⁷ S. Harel Hoshen, *Research and Collection of Judaica in Lvov: 1874-1942*, w: *Treasures of Jewish Galicia Judaica from the Museum of Ethnography and Crafts in Lvov, Ukraine*, red. S. H. Hoshen, Tel Aviv 1996, s. 61. Jest to także data otwarcia muzeum w Warszawie przez Matiasa Bersohna, które do września 1939 r., jako jedyne muzeum w stolicy, posiadało tak bogaty zbiór judaików.

⁸ I. Horbań, *Осередки...*, s. 47.

⁹ H. Głębicka, *Юдаїка...*, s. 16.

¹⁰ F. Petriakowa, *Єврейське музейне дело, індивідуальне колекціонування на українській етнічеській території. Кінець XIX – початок XXI ст.: обротної оцінки к будущому (Jewrejs'koje muzejnoje dielo, indiwidualnoje kolekcionirowani-*

je na ukrainskoj etniczeskoj territorii. Kіniec XIX – počatok XXI st.: obratnoj otcsetk k buduszczemu), „Запорожские еврейские чтения. – Запорожское Диво”, 2001, s. 274.

¹¹ H. Głębicka, *Юдаїка...*, s. 16.

¹² J. Malinowski, *Malarstwo i rzeźba Żydów Polskich w XIX i XX wieku*, Warszawa 2000, s. 317.

¹³ Wspomnianych kolekcjonerów przytaczam za H. Głębicką, *Юдаїка...*, s. 16.

¹⁴ Pełna nazwa – Muzeum Gminy Wyznaniowej Żydowskiej; używano także nazwy Muzeum przy Żydowskiej Gminie Wyznaniowej i wspomnianego Muzeum Żydowskiego we Lwowie.

¹⁵ I. Horbań, *Осередки...*, s. 50.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ F. Petriakowa, *Єврейське...*, s. 275.

¹⁸ *Kolekcja judaiców w Muzeum Etnografii i Przemysłu...*, s. 7.

¹⁹ *Ibidem*, s. 8. Do zbioru grafiki dr. M. Reichenszteina wchodziła kolekcja ketub i agad. Nie wiemy, co się z nimi stało i czy do muzeum trafiła część kolekcji, czy jej całość. Halina Głębicka przypuszcza, że podczas likwidacji muzeum w latach 1939-1940 przekazany depozyt mógł zostać odebrany przez jego spadkobierców. W 1937 r. we Lwowie wydano pośmiertny katalog jego zbiorów graficznych, w którym figurowały 373 pozycje, ale we wstępie poinformowano, że jest to tylko niewielka część jego kolekcji. Na obecnym etapie badań nie znaleziono dzieł z kolekcji M. Reichenszteina w lwowskich zbiorach artystycznych. Patrz: H. Głębicka, *Юдаїка...*, s. 22.

²⁰ *Ibidem*, s. 8.

²¹ F. Petriakowa, *Єврейське...*, s. 275.

²² *Ibidem*.

²³ H. Głębicka, *Юдаїка...*, s. 17. Jak podaje autorka w przypisie, na obrazach oprócz skrótów z Muzeum Przemysłu Artystycznego i Obwodowej Galerii Malarstwa (*Обласної картинної галереї*) można było znaleźć dwa typy numeracji: cyframi arabskimi w przedziale od „4” do „150” i rzymskimi od „I” do „VIII”, co mogłoby świadczyć o tym, że po pierwsze, do Muzeum Żydowskiego obrazy trafiły z co najmniej dwóch źródeł, a po drugie – kolekcja, która obecnie liczy 35 (według innych rachunków 37 pozycji) prac malarskich, wcześniej mogła być bardziej liczna (około 150 pozycji); co prawda, nie może ona także wykluczyć, że numeracja całego zbioru, w tym i rzeczy użytkowych, była wspólna.

²⁴ Nie wykryto dzieł Karola Katza w lwowskich zbiorach artystycznych.

²⁵ Po śmierci M. Goldszteina we Lwowie (ostatnie dokumenty archiwalne: „Sprawka” datowana na 7 września 1942 r. i „Przepustka” z terminem ważności do 30 września 1942 r. pozwalają przypuszczać, że M. Goldsztein zmarł pod koniec 1942 r.; patrz: F. Petriakowa, *Максиміліан Гольдштейн – извєстный деятель культуры Галиции первой половины XX столетия. Страницы биографии, Москва 1995, s. 18.)* jego kolekcja została w Miejskim Muzeum Przemysłu Artystycznego.

²⁶ H. Głębicka, *Юдаїка...*, s. 18.

²⁷ Część zbioru judaików Jarosława Muzyka otrzymała od Ludwika Lille, gdy ten zdecydował się opuścić Lwów i wyjechać do Paryża.

²⁸ F. Petriakowa, *Єврейське...*, s. 276-277.

²⁹ *Ibidem*, s. 277.

³⁰ *Ibidem*.

COLLECTIONS OF JUDAICA IN LWÓW FROM THE END OF THE NINETEENTH CENTURY TO THE EARLY TWENTY FIRST CENTURY

Lidia Wociór

The author concentrates on private and state collections of Judaica in Lwów from the end of the nineteenth century to this day. This is a survey of the largest and most valuable collections, which to the Second World War were featured in Lwów and now are part of local cultural institutions. The article presents an historical cross-section spanning from the end of the nineteenth century to contemporary times and encompassing Lwów museums and private initiatives aimed at the preservation and protection of the Jewish national heritage. Particular attention has been focused on the scattered

collection of Maksymilian Goldsztejn and Marek Reichensztejn; the author also mentions and briefly characterises all initiatives made in Lwów, in particular during the first half of the twentieth century, intent on gathering and protecting Jewish artworks. The article is an attempt at a characteristic of contemporary museum institutions whose collections include examples of Jewish art of different origin, often lacking the possibility of indicating their provenance.

• **Lidia Wociór**, absolwentka Historii Sztuki i Filologii Słowiańskiej ze specjalizacją – ukrainistyką;
 • doktorantka na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
 • z tematem pracy poświęconym *Aron ha-kodesz i jego oprawy na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*;
 • obecnie mieszka w Turcji i zapoznaje się z historią i współczesnością ludów tureckich.